

Op weg naar een sluitende aanpak voor 18-plussers

Learn & Share bijeenkomst voor gemeenten 10 maart 2016, Leiden

Het onderwerp van de bijeenkomst was: een sluitende aanpak voor 18-plussers; wat kunnen gemeenten zelf inzetten? Onder leiding van het Nederlands Jeugdinstituut, Stichting Zwerfjongeren Nederland (SZN), gemeente Leiden en de gemeente Amsterdam gingen rond de 50 beleidsmedewerkers van diverse gemeenten hierover met elkaar in gesprek, met als doel ervaringen te delen, elkaar te inspireren en van elkaar te leren.

Deze bijeenkomst was de eerste in een serie van drie. Volgende bijeenkomsten: [14 april in Nijmegen](#) en [18 mei in Leeuwarden](#).

Plenaire start

De eerste helft van de middag bestond uit **twee presentaties**:

1. *Wat speelt er rond een sluitende aanpak voor 18-plussers vanuit wettelijke kaders, wat zijn thema's en signalen en wat is de aanpak van het NJI in samenwerking met VNG en een gemeentelijke werkgroep? (De presentatie is als bijlage toegevoegd.)*
2. *Wat betekent dit vanuit de leefwereld van jongeren; waar raken zij buiten beeld? Door: Frank van Steenberg van DRIFT en van de Straat biedt inzicht (<http://zwerfjongeren.nl/van-de-straat/>)*

Thematafels

De tweede helft van de middag bestond uit het behandelen van 4 casussen met elk een eigen gemeentelijk dilemma. De centrale vraag ter beantwoording: 'Wat is er nodig qua inzet van gemeente (en aanbieders) om 18-plussers de zorg en ondersteuning te bieden die hen helpt om (weer) perspectief te krijgen op hun toekomst?'. Vervolgens beschreef elke groep de ideeën en kansen op een behangrol en formuleerden drie tips en drie tops rondom het thema. Er ontstonden vanzelf zeer open gesprekken onder de deelnemers.

Hieronder een opsomming van de opbrengsten.

Huisvestingskansen met Kansrijk Wonen in Noord-Veluwe

Dilemma's en kernvraag:

Hoe kan de regio Noord-Veluwe optimaal aansluiten bij de wensen van kansrijk wonen jongeren met een integraal domein overstijgende structurele (qua randvoorwaarden) werkwijze?

Hoe kunnen we dit soort (kansrijk wonen) projecten meer op de agenda krijgen? Dit project bevindt zich nog in de transitie fase en wordt nog gezien als stiefkind.

Verbreiding naar andere gemeenten, draagvlak creëren.

De context: Er zijn circa 600 geregistreerde zwerfjongeren in Noord-Veluwe. De kosten voor begeleiding bij het wonen bedragen per jaar €5.000 per jongere. Coördinatie betaalt de gemeente. Huur betaalt de jongere zelf. Regelmatig de vraag vanuit de gemeente: 'Is het mogelijk om de

begeleiding bij het wonen voor jongeren volledig door vrijwilligers te organiseren?' Professionals geven aan dat de doelgroep verzwaart. Er is kennis nodig, betaalde begeleiding. Een vrijwilliger is ondersteunend. Discussie vrijwilliger en professional komt steeds terug.

Tips voor de aanpak:

- Zorg als gemeente dat er heldere (harde) feiten en cijfers bekend zijn over omvang en aard van de problematiek, inclusief kosten van maatschappelijke opvang, jeugdhulp en welzijn
- Creëer – o.m. met bovenstaande informatie - een *business case*. Daarmee toon je de meerwaarde aan van het project en creëer je draagvlak. Neem daarin ook kwaliteitsaspecten mee als veiligheid, waardecreatie, burgerkracht en ouderschap. Oplossing commitment issue: benadrukken wat het betekent voor de andere gemeentes die opvang realiseren waar andere gemeenten niet aan meewerken. En regionaal plannen maken.
- Werk aan integrale besluitvorming in alle lagen van het gemeentelijke stelsel.
 - Ultieme transformatie is een integraal collegebesluit (hoogste doel). Om die strategie in te zetten: houdt de gemeenteraad en het College van B&W betrokken door kennis- en informatieoverdracht van o.m. goede voorbeelden (succesverhalen, maar ook dilemma's);
 - neem de jongeren mee naar het gemeentehuis, bespreek daar hun verhalen (storytelling) en ontwikkel beleid op basis van casus analyses
 - Kom tot één gedeelde – domeinoverstijgende – vorm van financiering voor de uitvoering van het project en voor de concrete praktische ondersteuning van betrokken jongeren. Betrek daar provinciale middelen bij en denk ook aan b.v. de integrale regionale financiering vanuit de VSV-middelen
 - Werk aan inclusief beleid en realiseer een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid vanuit diverse beleidsdomeinen; één beleidshouder vanuit b.v. het sociaal domein kader.
 - Sluit aan bij het wettelijk kader WMD-artikel 2.1.2. , Participatiewet en maak het onderwijs en het RMC partij/stakeholder
- Verander de spelregels: start bij erkenning van de wensen en eigenaarschap van jongeren zelf en maak betrokken stakeholders ook probleemeigenaar; dat leidt tot attitudeverandering.
- Hou de kansen van de nieuwe leegstandwet in beeld; dat creëert letterlijk ruimte voor inzet van tijdelijke woonvormen.
- Ontwikkel met zorgaanbieders en jongeren toekomstplannen in de jeugdhulp
- Borg de werkwijzen in de projecten; zorg voor beschrijvingen van werkproces en methodiek(en), ook als het multi-methodische werkwijzen zijn.

Werk tegelijkertijd aan preventie; laat b.v. het CJG preventief aan de slag gaan, b.v. met motiverende gesprekstechnieken (het goede gesprek, de dialoogmethode); ook dat helpt de toename van benodigde specialistische hulp te stoppen; zet ook al eerder psychologen in.

Schuldhelpverlening op maat

Door Publieke Versnellers en Stadsbank gemeente Leiden

Stadsbank neemt schuldeisersrol van andere partijen over, waardoor jongeren maar 1 schuldeiser hebben en weer aan een perspectief kunnen werken. Plan zit in de startfase. Trajecten lopen 3 tot 5 jaar per jongere, waarbij zij maximaal €70 per maand aflossen. Daarnaast kan schuld kwijtgescholden worden voor 80 tot 90%, afhankelijk van grootte van de schuld. Er wordt gewerkt vanuit een contractuele overeenkomst tussen de jongere, de coach (vanuit werk, school of ander eigen netwerk van de jongere) en de Stadsbank. Gemeenten Leiden, Bodegraven, Breda en Almelo participeren. De gemeenten vullen het fonds.

Centrale vraag:

Wat kunnen we meer doen dan we al weten? Hoe kunnen we eerder signaleren en hoe verlagen we de kosten aan schuldeisers en incassobureaus? Dilemma is het gelijkheidsbeginsel

Vragen richting gemeenten:

- Hoe om te gaan met zorgplicht?
- wie beslist welke jongeren mee mogen doen?
- Wie bepaalt hoe gemeenten e.e.a. regelen qua schuldsanering
- Hoe kan zo'n fonds worden gevuld?
- Hoe vernieuwend is dit traject en wat levert dit op?

Opmerkingen:

- Doel van het fonds: geeft jongeren een tweede kans i.p.v. te straffen. Zoals boetes opleggen etc. Het biedt hoop en perspectief en zorgt voor een opwaarts signaal. Jongeren krijgen nieuwe kansen. Ruim 6.000 jongeren als proefgroep, zij willen graag uit de schulden.
- Belofte van het fonds: dat de schuldeigenaren uit de schulden blijven. Geen uithuiszettingen etc., voorkomt hoge kosten.
- Kern van het fonds: het is een voorinvestering om schulden te begeleiden.
- We weten nog niet alles, maar we startten toch en al doende leren we.
- Schuldhelpverlening verbinden met werk en inkomen. Gemeentelijke fonds helpt daarbij. Tussen de 1 à 5 % kan de schuldeiser terugkrijgen.

Aanpak:

Tips voor gemeenten:

- Laat het ambtelijk denken los. Bedenk wat je wilt bereiken met de gemeente en denk niet in belemmeringen of structuren, maar resultaten. Vertrek vanuit de visie op het bieden van ontwikkelkansen aan jongeren, biedt ze perspectieven; betrek ze bij de ontwikkeling van een nieuwe aanpak.
- Denk qua uitvoering in kansen en mogelijkheden en niet in belemmeringen
- Durf 'al doende te leren' en ga gewoon starten
- Ga direct handelen en hou de vaart in het proces
- Zet wettelijk verkregen middelen in om te ontschotten en start daarmee een gemeentefonds
- Blijf uit de bureaucratie van de systeemwereld; vergeet b.v. de BKR registratie als het om deze jongeren gaat, dat hindert het proces en het hoeft niet.
- denk ook aan samenwerking met het onderwijs, jongerenwerk en schuldhelpverlening (zie ook voorbeeld Fix up your Life in Tilburg waarover een businesscase is gemaakt door de gemeente Tilburg)
- Maak werk van samenwerking met uitvoerders van de bijzondere bijstand, zodat deze jongeren b.v. voor hun 18de al in kunnen stromen en er geen gat ontstaat.

- Hoe eerder een jongere in schuldhulp kan komen, des te beter; stel daarmee geen toegangscriterium qua schuldzwaarte.

Werkwijzen voor professionals en aanbieders:

- Werk in de driehoek; jongere, coach en stadsbank (of andere schuldeiser die deze rol wil pakken);
- Werk met motiverende interventies om jongeren te stimuleren mee te doen.
- Betrek sociale netwerken, maar zet ook families van betrokken jongeren in.
- Zet naast schuldhulp ook sterk in op primaire preventie; door b.v. voorlichting op scholen (verplichte budgetlessen) en in jongerencentra (financieel besef ontwikkelen) of andere wijkgerichte plekken waar jongeren en hun ouders komen (wijkworkshops financieel beheer e.d.).
- Zet in op peer-to-peer educatie, rolmodellen en andere non-formele werkwijzen; betrek ook de GGZ en de scholen (b.v. met de hogeschool in de stad, die signalen ontvangen van jongeren die b.v. hogeschoolbijdrage niet kunnen betalen).

Landelijke aanpak:

- werk aan een kwalificatieplicht voor bewindvoerders
- hoe haalbaar is een landelijk fonds voor sanering van schulden voor jongeren die vast lopen door schulden?

Toegang tot zorg met het Bovenstedelijk Jongerenplatform

Gemeente Den Haag

[Meer informatie over het Bovenstedelijk Jongerenplatform](http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/10-Het-bovenstedelijk-jongerenplatform.pdf) vindt u hier: <http://www.nji.nl/nl/Download-NJi/10-Het-bovenstedelijk-jongerenplatform.pdf>

Samenwerkingsplatform van en voor jeugdprofessionals voor jongeren tussen de 16 en 27 jaar die ondersteuning en begeleiding nodig hebben. Vanuit een vraag vanuit het ROC, dat bredere ondersteuning nodig achtte dan sec jeugdhulp, is deze aanpak ontwikkeld. Er zijn werkafspraken in een convenant en tegelijkertijd ruimte voor professionals om te handelen. Deze aanpak helpt dat professionals elkaar weten te vinden in en rond de gemeente Den Haag. Smoelenboek is de kern.

Er is ook de notie dat er veel instanties rondom jongeren zijn georganiseerd; jongerenloket, straathoekwerk, jongerenwerk, jeugdhulp, schoolmaatschappelijk werk, sociaal wijkteam, jeugdteam, jeugdreclassering, jeugdbescherming, jongeren interventie team, 16 plus coach etc. etc. -> het is te druk om de jongeren heen. Moet de inzet dan zijn dat er beter overzicht komt op die inzet of moet de inzet zelf anders?

Dilemma is ook de transformatie houding van de professionals. Hoe zorgen we ervoor dat alle professionals op maat voor deze jongeren (blijven) werken? Vanuit de behoeftes van de jongeren.

Vraag is bovendien hoe de deelnemers de omslag te laten maken, zodat zij daadwerkelijk werken vanuit de vraag van de jongeren en welke rol de gemeente daarbij kan spelen. Hoe krijgt de gemeente alle partijen in een stand om zelf te handelen en te doen wat nodig is? Wie is uiteindelijk aansprakelijk?

Opmerkingen:

- Wijkteams: we gaan gewoon beginnen dan zien we wel waar we uitkomen. Is in dit geval niet de manier, maar komt veel voor.
- Basis dingen moeten gestructureerd worden aangepakt. Het juridische, 'de blauwe dingen'. Van overige zaken kun je zeggen, al doende leer je.
- Registratie een drempel voor professionals om van het platform gebruik te maken.
- Discussie om het te gaan gebruiken. Beren op de weg discussie over gegevens uitwisseling en privacy.
- Er is een angstcultuur waardoor medewerkers lastig in beweging te krijgen zijn.

Tips voor gemeenten:

- Leg de focus op de levensfase aanpak voor jongeren tussen de 16 en 27 jaar. Zorg bij de start dat alle beleidsvraagstukken bij elkaar komen en de betrokken partijen de aanpak ook echt zien als de oplossing voor het gezamenlijk geformuleerde probleem. Doe eventueel een pilotfase met een helder monitoring op proces- en inhoudsvragen ter tussentijdse evaluatie en bijstelling.
- Werk minder in beleidsdomeinen maar in categorieën (zoals in Zaanstad)
- Werk vanuit clientperspectief en betrek jongeren in het ontwikkelproces; zij kunnen aangeven wat nodig is.
- Durf de regels te verbinden met creatieve oplossingen; ga compromissen daarin uit de weg, want dat leidt in de implementatie tot wegdrijven van de kern. Laat de regels daarmee niet leidend zijn en zorg daarvoor voor bestuurlijk draagvlak en backup van managers van aanbieders en instellingen.
- Benoem kwaliteitsindicatoren (KI's) en benoem daarbij dat er weinig of geen juridische belemmeringen zijn
- Minimaliseer registraties (lean en mean registreren!) en laat privacy-discours niet de boventoon voeren; dat is niet nodig, want gaat niet over casussen en onderling vastgelegde werkafspraken b.v. in een convenant zijn al voldoende dekkende ondergrond.
- Begin klein! B.v. eerst samenwerking tussen jeugd(wet) aanbieders en partijen die de WMO uitvoeren. Ook strategie kiezen om te beginnen bij externe partijen als het JIT (jongeren interventie team) of 16+ coaches

Tips voor management en professionals:

- Betrek professionals bij het ontwikkeltraject en zorg voor een reflectieve sfeer met intervisie en coaching voor deelnemers (als onderdeel van professionalisering en beroepsontwikkeling), zorg voor regelmatige feedbacksessies; ook met jongeren en met de managers en gemeentelijk vertegenwoordigers.

Landelijke kansen:

- Betrekken van opleidingen; aandacht voor integraal werken in professionaliseringsdebat; Training voor professionals opzetten. Integraal werkers niet meer in vormen als SPH, CMV etc. Leerlijnen ontwikkelen vanuit levensfasen aanpak; programma's om leren en werken te begeleiden.
- Stimulans van bovenaf (richting wethouders, raden en management) met de boodschap dat het goed is om gewoon te gaan doen.

- Oplossing gegevens uitwisseling en privacy: doe het anoniem en benader jongeren positief, blijf integraal betrekken.
- Oplossing angst cultuur: cultuur veranderen door het organiseren van inspiratiesessies, trainingen etc. Kennisinstituten kunnen hierbij helpen.

Integrale ondersteuningsarrangementen met Krachtpatsers Delft

De dilemma's:

Hoe beleg en versterk je het eigenaarschap zodat er meer naar resultaat wordt toegewerkt? Hoe hou je energie in je integrale aanpak?

Krachtpatsers staat voor het Door energie genereren bij groepen aanbieders om samen iets te doen voor deze groep jongeren tussen de 16 en 27 jaar (lvb, zwerfjongeren, jongeren uit jeugdzorg etc.): realiseren van duurzame en effectieve ondersteuning, zodat dit kan leiden tot integrale inkooparrangementen met hoofdaanemers of samenwerkingsafspraken.

Opmerkingen:

- Gemeente willen innoveren, maar het gebeurt niet. Men is niet gewend om zelf aan de slag te gaan. Concretiseren en uitvoering is een issue.
- Knelpunten: hoe kunnen we deze gezamenlijk oppakken. Verwachting van de gemeenten en de professionals. Verwachtingsmanagement.
- Hoofdzaak: *what's in it for me?*. Willen brengen maar ook halen. Men over een drempel heen krijgen.

Aanpak:

- Oplossing gezamenlijk oppakken: een of twee mensen die het eigenaarschap op zich nemen. Ideeën zijn er namelijk wel.
- Plan voor woonvoorziening wonen en begeleiden combineren. Business case voor opgesteld. Financiering: lobbyen met twee andere partners. Maatschappelijk opvang en LVB Jeugd.
- Transitie kost tijd. Wat kun je van elkaar verwachten. Soms is herhaling nodig om iedereen mee te krijgen.